

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

1. Бойко О., Хижинська Г. Апробація зарубіжного досвіду активізації медичного страхування в Україні. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 27. С. 93-97.
2. Борисюк О. В. Розвиток медичного страхування в Україні із використанням зарубіжного досвіду. Регіональна економіка та управління №1 (27) лютий 2020 с. 45-49.
3. Плиса В. Й. Страхування : підручник, 2-ге видання, виправлене й доповнене. В. Й. Плиса. К.: Каравела, 2019. 512 с.
4. ГороховС. В., СтаринчукС. Д. Порівняльний аналіз систем медичного страхування зарубіжних країн. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. Вип. 9. С. 24-28.

УДК 336.717.061

**Н. Ю. ГЛАДИНЕЦЬ,
В. В. КОПЧА**
Мукачівський державний університет

РЕФІНАНСУВАННЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ

Здійснюючи регулювання грошово-кредитного ринку, Національний банк України виступає водночас кредитором останньої інстанції для комерційних банків. В тому випадку, коли комерційні банки використали всі свої можливості для збільшення чи поповнення ресурсів через фінансування активів на фондовому ринку чи на ринку міжбанківських кредитів, вони звертаються саме до центрального банку.

Оскільки зростання економіки країни в першу чергу залежить від стабільності банківської системи, рефінансування виступає основним інструментом грошово-кредитної політики НБУ щодо підтримки ліквідності комерційних банків, їх стабільності та довіри з боку населення.

Рефінансування – забезпечення центральним банком комерційних банків додатковими резервами на кредитній основі [1]. Доцільно зазначити, що рефінансування надається лише комерційним банкам за умови їх активної участі на грошовому ринку, позитивної репутації кредитоспроможного позичальника, маючи у своїй власності державні цінні папери та проявляючи ініціацію звернень до НБУ.

НБУ в своїй практиці використовує різноманітні механізми рефінансування, серед яких особливо поширеним є надання коротко- та середньострокових кредитів. Серед короткострокових кредитів рефінансування найчастіше практикується надання позик через

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

постійно діючу лінію рефінансування через кредити овернайт, а також надання кредитів рефінансування строком до 90 днів.

При потребі підтримки ліквідності комерційного банку на більш тривалий строк НБУ, на основі рішення та шляхом проведення тендерів, може здійснювати рефінансування строком до одного року (360 днів). Крім того, з 19 березня 2020 року набули чинності постанови Правління НБУ про запровадження механізму довгострокового рефінансування банків строком до п'яти років [2].

НБУ проводить рефінансування банків за процентною ставкою, яка є вищою за облікову ставку НБУ та яка протягом дії кредитного договору не може бути коригована.

Одним з найпопулярніших кредитів рефінансування є кредит овернайт. Він надається на найкоротший термін – до кінця наступного робочого дня. Тобто, кредитні кошти перераховуються банку-позичальнику до 16-ої години в день отримання заяви НБУ від банку про необхідність позички, а повертаються ним до 13-ої години наступного робочого дня з нарахованими відсотками за користування [1].

Кредити овернайт надаються з метою згладжування тимчасових коливань ліквідності комерційних банків та оперативного регулювання грошово-кредитного ринку. Основною умовою отримання даного кредиту є наявність у банка-позичальника державних цінних паперів під забезпечення, які не обтяжені в обігу. До того ж, сума наданого кредиту не може бути більшою, ніж 85% від балансової вартості державних цінних паперів, які надані під забезпечення.

Згідно Постанови НБУ, за кредитами овернайт можуть встановлюватися дві процентні ставки: окремо для кредитів під забезпечення та для кредитів без забезпечення, процентна ставка яких є найвищою процентною ставкою НБУ.

Крім кредитів овернайт, виділяють коротко- та середньострокові кредити рефінансування, які надаються під забезпечення державних цінних паперів або врахованих банком векселів у розмірі, що не перевищує 85% від балансової вартості державних цінних паперів та 70% від номінальної вартості врахованих векселів.

Максимальний термін надання кредитів через короткострокове рефінансування шляхом операцій на відкритому ринку становить 14 днів, а через середньострокове – до 90 днів. Строк користування кредитом згідно з умовами кредитного договору починається з дня надходження коштів на кореспондентський рахунок комерційного банку.

Рефінансування банків відповідними видами кредитів проводиться на основі кількісного або процентного тендера. За кількісного тендера рефінансування проводиться строком до 14 днів за процентною ставкою, що дорівнює обліковій ставці НБУ, а за процентного тендера – до 90 днів, за процентною ставкою, що є вищою від облікової [2].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Слід звернути увагу й на те, що тендери проводяться щосереді з такою періодичністю: три середі підряд – рефінансування строком до 14 днів і четверта середа – рефінансування строком до 90 днів.

Аналізуючи дані наведені в табл. 1, можна простежувати динамічне зростання рефінансування НБУ комерційних банків протягом 2016-2020 рр. Якщо у 2016 році загальна сума наданих коштів рефінансування становила 51 265,3 млн. грн., то у 2018 р. вона зросла до майже рекордного рівня – 181 172, 8 млн. грн. (у 2014 р. – 222 385 млн. грн.), що на +253,4% більше у порівнянні з 2016 р. та на + 307,3% з 2017 р. В тому числі, сума наданого кредиту овернайт зросла на 530,5% та склала 144 604,3 млн. грн., коротко- та середньострокових кредитів – на 99,5%, дорівнюючи 36 568,5 млн. грн..

Основними причинами такого збільшення стали нестабільність валютного ринку у 2018 р. через «гривневий дефіцит» та зростання інфляції. Водночас, зросла й облікова ставка НБУ до рекордного значення – 18%, що вплинуло і на збільшення ставки кредитів рефінансування: овернайт до 19,71%, коротко- та середньострокових кредитів до 19,65% (Табл.1).

Таблиця 1

Результати проведення операцій Національного банку України з регулювання ліквідності банків у 2016-2021 рр.

Рік	Облікова ставка	Рефінансування комерційних банків					
		Загальний обсяг наданих коштів	через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт)		шляхом проведення тендеру з підтримання ліквідності банків		
			Обсяг наданих коштів	Середньо-зважена процентна ставка	Обсяг наданих коштів	Середньо-зважена процентна ставка	Найжаданий строк на який оголошено тендер
%	млн. грн.	млн. грн.	%	млн. грн.	%	днів	
2016	14,0	51 265,3	18 393,7	18,55	32 871,7	17,73	14
2017	14,5	41 258,9	22 933,2	16,03	18 325,7	15,72	14
2018	18,0	181 172,8	144 604,3	19,12	36 568,5	19,65	14
2019	13,5	102 037,5	39 274,8	19,71	62 731,1	17,5	14
2020	6,0	168 045,5	44 213,0	10,82	123832,5	6,85	84
кін. I кв. 2021	6,5	28806,9	5209,5	7	23597,4	6	84

Побудовано автором на основі джерела [3]

Якщо у 2019 р. ліквідність банків нормалізувалася, сума отриманих кредитів рефінансування зменшилася на -43,7 %, то у 2020 р. перед банками постала нова проблема – «коронавірусна криза», яка сколихнула не лише українську, а й світову економіку.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

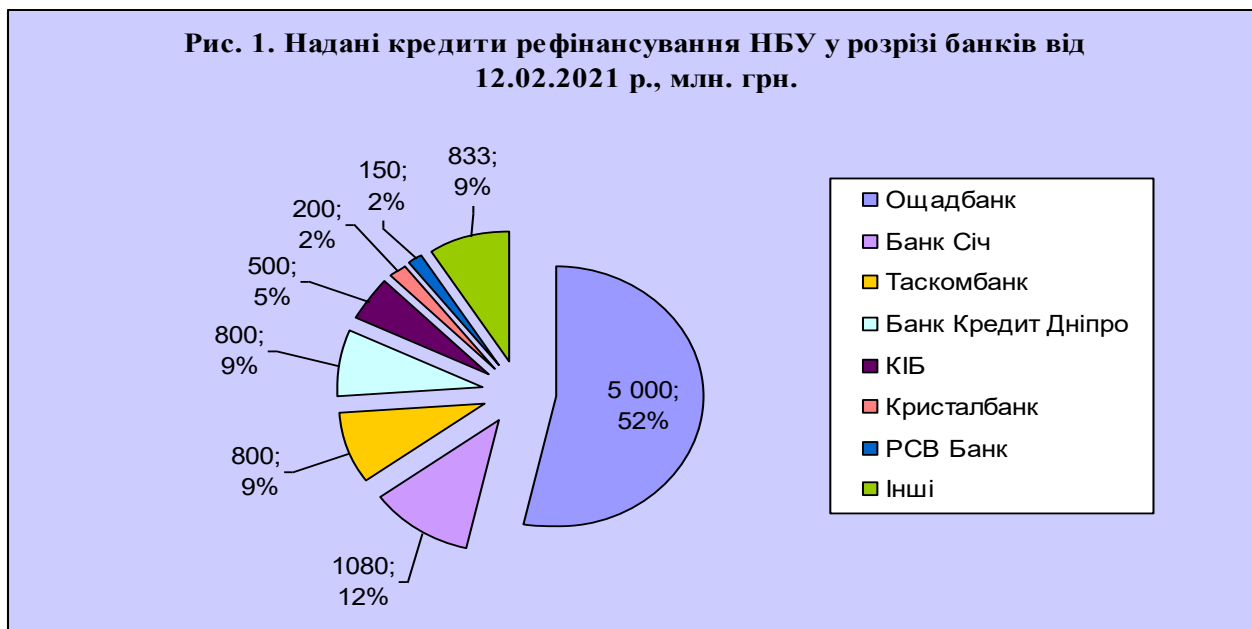
Проте, вітчизняна банківська система залишалася відносно стабільною. До кінця 2020 р. сума залучених кредитів рефінансування комерційними банками зросла на +66,7% (у порівнянні з 2019 р.) і склала 168 045,5 млн. грн..

Змінилася і структура кредитів. Якщо до 2018 р. у структурі загальної суми кредитів найбільша частка припадала на кредити овернайт (у 2018 р. 79,8%), то з 2019 р. – навпаки. У 2020 р. на кредити овернайт припадало 26,3%, а на «тендерні» – 73,7%.

Слід зазначити, що у березні 2020 року НБУ змінив підхід до формування процентної ставки та встановив, що процентна ставка – це облікова ставка НБУ плюс постійна величина в процентних пунктах [2]. Завдяки цим змінам банки отримали можливість залучати на тендерах короткострокові кредити до 90 днів і довгострокові кредити рефінансування до 5 років виключно за обліковою ставкою без жодних додаткових процентів.

Станом на 17 березня 2021 р. загальна сума отриманих комерційними банками кредитів рефінансування становить 28 806,9 млн. грн., з них – 5 209,5 млн. грн. – овернайт та 23 597,4 – середньострокові кредити (табл. 1.).

Що стосується банків, які мають попит на дані види кредитів, то лідером на сьогодні виступає найбільший державний банк «Ощадбанк». У лютому НБУ, провівши процентний тендер, виділив на підтримку ліквідності даного банку 5 млрд. грн. строком на 1 820 днів, що становило на той час 52% від завальної суми наданих позик (рис. 1) [4].

Побудовано автором на основі джерела [4]

Таким чином, можна стверджувати, що чим більший та фінансово стабільнішим є банк – тим більше у нього шансів отримати рефінансування та необхідну йому суму кредиту.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Отже, вітчизняна система рефінансування та управління ліквідністю банківського сектору постійно розвивається. Основне завдання НБУ, як головного банку країни, полягає у підтримці й удосконаленні банківської діяльності через систему рефінансування. Адже створення ефективної системи рефінансування сприятиме стабільності не лише банківської системи, а й економіки країни в цілому.

Література:

1. Кокосова Т. Д. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Навч. посіб./ За ред. Косової Т. Д., Папаїки О. О. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.
3. Статистика Національного банку України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>.
4. НБУ надав рефінансування 18 банкам на 9,36 мільярда / стаття українського інтернет-видання «УКРІНФОРМ». – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3190920-na-viplati-pensij-lutogo-pfu-uze-spramuvav-majze-24-milardi.html>.

УДК 336.7

**Н.Ю. ГЛАДИНЕЦЬ,
В.В. ШЕРШУН**
Мукачівський державний університет

ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Успішність досягнення певних темпів економічного зростання і рівноваги платіжного балансу значною мірою залежить від ефективності функціонування кредитно-фінансової системи країни, ключова ланка якої – центральний банк. Саме на центральний банк покладено функцію управління грошово-кредитною сферою, яку від реалізує завдяки проведенню монетарної політики. Водночас грошово-кредитна політика є важливим засобом реалізації економічної політики держави в цілому.

Питання грошово-кредитної політики держави досліджувались багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, такими як: Дж. М. Кейнс, Е. Долан, М. Фрідман, серед сучасників: А. Гриценко, А. Ватульов, О. Дзюблук, Н. І. Климаш, Г. І. Лановська та інші.

Грошово-кредитна (монетарна) політика – це політика держави, що впливає на кількість грошей в обігу з метою забезпечення стабільності цін, повної зайнятості населення

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>